

Enskild motion

Motion till riksdagen 2015/16:2378

av Solveig Zander (C)

Stärkt överförmyndarverksamhet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en tydligare statlig styrning av överförmyndarverksamheten för att skydda de svagaste i samhället och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Överförmyndarverksamheten är en del av det mest grundläggande rättsskydd som samhället tillhandhåller för de i samhället mest utsatta. Skyddsobjekten är framför allt barn, människor med fysiska eller psykiska funktionshinder och äldre med nedsatt beslutsförmåga på grund av ålder eller sjukdom. Utgångspunkten är att ingen av skyddsobjekten kan företräda sig själva och de har därför en ställföreträdare i form av god man, förvaltare eller förmyndare. I kommunallagen föreskrivs endast tre obligatoriska nämnder i varje kommun, överförmyndarnämnden, kommunstyrelsen och valnämnden. Med andra ord är överförmyndarverksamheten en mycket viktig funktion. Skyddsobjekten eller de personer som är i behov av förvaltare, gode män eller förmyndare har blivit fler. Förutom ökningen av antalet dementa åldringar ökar även antalet personer som genom att psykiatrireformen stängde vårdinrättningar nu finns ute i samhället. Ensamkommande flyktingbarn ökar väldigt mycket då flyktingströmmarna är större än under andra världskriget. Med detta följer att man ställer oerhörda krav på dem som är gode män, förvaltare eller förmyndare. De ska förutom att kunna sköta ekonomin, förstå sjukdomstillstånd och hur personen påverkas, bemöta anhöriga och ha kontakt med myndigheter. Ansvar för ungdomar ställer stora krav då de bär med sig traumatiska upplevelser samtidigt som man ska lotsa dem rätt i skola och in i vuxenlivet samt slussa dem in i det svenska samhället.

Det är tingsrätten som beslutar om någon ska få hjälp av god man eller förvaltare. Överförmyndarverksamheten står under tillsyn av kommunrevisionen, länsstyrelsen och Justitieombudsmannen. Riksrevisionen har granskat länsstyrelsernas tillsyn. De personer som behöver skydd från överförmyndarverksamheten är ingen stark grupp som opinionsbildar eller demonstrerar för sin rätt. Men de är oerhört beroende av att de får hjälp av seriösa personer. Här spelar ersättningen till dem en stor roll i rekryteringen. I dag är uppdraget att betrakta som ideellt då ersättningen är mycket blygsam, ca 10 000 kr/år. Dessutom behövs bättre utbildning av gode män, förvaltare och förmyndare. Tillsynen av hur uppdraget sköts när det gäller ”sörja för person och bevaka rätt” vilket inte sker via bokslut som den ekonomiska delen. Tillgång till juridisk kompetens när ärenden bereds och som stöd till gode män, förvaltare och förmyndare är också viktig för att säkerställa kvaliteten i verksamheten. Dessutom ska det finnas en nämnd som ansvarar för verksamheten och inte en ensam förmyndare. I en del ärenden med motstridiga viljor så är nämnden närmast att likna vid en domstol som med stöd av lag och förordningar skall slita tvisten. Vad jag menar är att rättssäkerheten skulle bli bättre med en nämnd än om ärendet skall avgöras av en ensam överförmyndare. Det saknas vidare en samlande statlig myndighet, jfr Skolverkets roll i förhållande till skolan eller Socialstyrelsen beträffande vården med uppgift att utöva tillsyn och medverka till utveckling av verksamheten. Det saknas också en samlad nationell statistik över verksamhetens omfattning. Överslagsmässigt kan den samlade förmögenheten hos huvudmännen röra sig om i storleksordningen 45–50 miljarder. Antalet huvudmän brukar beräknas till cirka en procent av befolkningen

Med hänvisning till ovanstående är det angeläget att det inrättas en sammanhållande central myndighet med uppgift att på nationell nivå leda och utveckla verksamheten samt även att svara för insamlande av nationell statistik om verksamheten. I syfte att skydda huvudmännen från rättsförlust måste den nuvarande splittrade tillsynen också vara en del av den nya myndighetens uppdrag. En kommunal nämnd som ska avgöra ärenden istället för en ensam överförmyndare skulle skapa större rättssäkerhet. Dessutom måste man se över ersättningen till ställföreträdaren.

Solveig Zander (C)